

РОЗБУДОВА НАЦІЇ

(ROZBUDOVA NASII)

ОРГАН ПРОВодУ УКРАЇНСЬКИХ НАЦІОНАЛІСТІВ

Річник II.

Прага, січень-лютий 1929.

Число 1-2 (13-14).

Від Конгресу Українських Націоналістів.

Боротьба Української Нації за незалежність у р. р. 1917—20. скінчилася поразкою. Поневолення України змінило лише форму. Кількість окупантів української землі збільшилася.

Але в огні боротьби вибуяло в українському народі незломне прагнення волі й остаточно оформився ідеал Незалежної Соборної Української Держави, який серед тяжких обставин сучасности владно кличе Українську Націю до продовження боротьби аж до остаточної перемоги.

Цей ідеал ліг в основу нового українського світогляду й нового творчого чину, — в основу

українського націоналізму.

За короткий час націоналістичний рух перейшов внутрішнє організаційне оформлення. Слідом за стихійним повстанням численних

угруповань українських націоналістів,

що провадили діяльність без спільної керми й пляну, Конференція Українських Націоналістів 3—7. листопада 1927. р. покликала

Провід Українських Націоналістів.

У тісній співпраці з поодинокими націоналістичними групами, Провід підготовив і скликав 27. січня — 3. лютого 1929. р.

Конгрес Українських Націоналістів,

в якому взяли участь представники з ріжних українських земель і чужини.

Конгрес покликав до життя й чину єдину

Організацію Українських Націоналістів,

що має охопити всі існуючі націоналістичні групи, та ухвалив головні засади українського націоналізму.

Маючи за свою мету відновлення, впорядкування, оборону та поширення

Незалежної Соборної Української Національної Держави,

українські націоналісти змагатимуть до зібрання творчих сил унутрі нації та до зміцнення її відпорности назовні.

Тільки повне

усунення всіх окупантів з українських земель

відкриє можливості для широкого розвитку Української Нації в межах власної держави.

Відкидаючи орієнтації на історичних ворогів

Української Нації, але будучи в союзі з народами, які вороже відносяться до окупантів України,

національна диктатура,

що витвориться в бігу

національної революції,

забезпечить, у тяжкий час боротьби, силу Української Держави.

Щойно після відновлення державності, національна диктатура перейде, через участь у владі провідної верстви, до створення законодавчих органів, на засаді

представництва всіх організованих суспільних верств,

з узянням відмінностей окремих земель, що вийдуть до складу Української Держави.

Місцеве самоврядування буде основою адміністративного устрою упорядкованої Української Держави, на чолі якої стоятиме,

покликаний представницьким органом, голова держави.

У своїй зовнішньо-політичній чинності Українська Держава стрітиме до досягнення меж, що охоплюватимуть

всі українські етнографічні терени

й забезпечуватимуть її належну господарську самовистарчальність та стратегічну відборонність.

В основу внутрішньо-політичної діяльності ляже забезпечення духових потреб і матеріального добробуту населення та збільшення національного майна шляхом

розбудови всіх галузей народнього господарства.

Визнаючи в засаді

право приватної власности,

державна влада затвердить законом, переведене на Сході України,

власності поміщицьких земель без викупу,

поширить силу того закону на інші українські землі, удержавить ліси та обмежить право вільної продажі землі.

Держава дбатиме про розвиток сільсько-господарської виробности шляхом

підтримання середнього селянського господарства,

сільсько-господарської кооперації й промисловости.

Упромисловлення України буде переводитися на основі

приватної ініціативи поруч удержавлення підприємств,

що мають значіння для оборони й нормального розвитку країни.

Вільна торгівля, поруч державних монополій

на виробі удержавлених підприємств і на головні галузі перевозу, ляже в основу торговельної політики. Система мит і торговельних договорів охоронятиме національне господарство.

Єдиний, рівномірний і поступовий, безпосередній податок,

при обмеженій кількості посередніх податків, забезпечуватиме державні фінанси.

Співпрацю всіх виробничих верств Української Нації, досягне державна влада

регулюванням взаємовідносин поміж суспільними групами,

зокрема між капіталом і працею, на засадах

волі праці, права коаліцій і вільних умов

працівників і працедавців. Разом з цим буде затверджений

восьмигодинний день праці

із скороченням його в міру витворення сприятливих умов та заведене

загальне соціяльне забезпечення.

Переводячи засадничо

відділення церкви від держави,

влада співпрацюватиме з церквою у справах духовного виховання населення на підставах християнізму.

Обовязкова, безплатна, державна школа,

разом з приватними освітніми установами, перебере на себе виховання українського народу в національно-державному дусі та піднесе рівень української культури й цивілізації.

Єдина, регулярна армія й фльота,

збудовані на підставі загальної, обовязкової повинности, разом із територіяльними козачими частинами, оборонятимуть Українську Державу.

Визнаючи ці засади, Організація Українських Націоналістів,

прогиставляється всім партійним і класовим угрупованням,

і буде стрімати, через опановання цілого українського національного життя на всіх землях України й на чужині, до найширшого

розгорнення української національної сили

та до забезпечення великій Українській Нації відповідного місця серед інших державних народів.

За Президію:

Микола Сциборський
голова.

Володимир Мартинець
секретар.

Володимир Мартинець.

По Конгресі.

I.

Думка про скликання Конгресу Українських Націоналістів повстала ще перед двома роками, коли окремі націоналістичні групи почали взаємно зближуватися й обмірковувати питання співпраці. Ця думка ще більше наблизилася до себе як організації, так і поодиноких націоналістів. Конгрес мав відбутися в осени 1927. р. Намічено низку рефератів, що мали б дати підставу для вироблення програми українського націоналізму. Ту програму мала б переводити в життя єдина організація українських націоналістів.

Але вже перші спроби переведення такого пляну в життя зустрілися з перешкодами. Діло в тому, що працю треба було поділити між цілою низкою осіб. Ось тут і дали себе відчутти наслідки відірваного існування націоналістичних груп і перебування багатьох націоналістів поза організаціями. Розкинені по різних краях, не дивлячись на найкращу волю творити *нове спільне діло*, референти деколи не знали навіть, *як* почати працю. У цьому не було нічого дивного, бо до того часу український націоналізм не виробив ніяких традицій, до яких можна було б навіязати новий почин. Не тільки в цьому полягала причина. Ті, що взялися творити щось спільне, раніше навіть не сиділи за спільним столом, і тому не було ні традиції *спільної* праці, ні, що далеко важливіше, *спільних* поглядів у різних справах. Однак була добра воля й незломне бажання здійснити раз намічений плян.

В осени 1927. р. Конгрес не відбувся, але зате зіхалися в перший раз члени різних націоналістичних груп і поодинокі незорганізовані націоналісти. Це була 1. Конференція Українських Націоналістів. Вона власне й ствердила, що ніколи не відбутися Конгресові й ніколи не створитися єдиній організації, оскільки далі триватиме організаційна розпорошеність і відірваність незорганізованих націоналістів. Передумовою успіху започаткованого діла мало бути створення *осередку*, коло якого скупчилися б найбільш активні націоналістичні сили. У цьому власне й лежить завязок Проводу Українських Націоналістів, що його покликано 1. Конференція, доручаючи рівночасно скликання Конгресу на весну 1928. р.

Однак й весною Конгрес не відбувся. На цей раз вже з інших причин. А саме тому, що з повстанням Проводу стало актуальним питання відношення поодиноких організацій націоналістів, як до Проводу, так і до різних політичних груп. Цим питанням у квітні 1928. р. займалася 2. Конференція Українських Націоналістів. Хоч справа Конгресу й затягнулася, всеж час не пішов на марно, бо *спієпраця* Проводу з націоналістичними групами мала на меті якраз необхідну психологічну підготовку ширших кол націоналістів до прийняття єдиної організації. Щойно після такої підготовки перейшов Провід до полагодження різних справ, що були зв'язані безпосередньо з самим Конгресом. Його речинець визначено на грудень 1928. р.

Але й на цей раз Конгрес не відбувся. Повстали перешкоди зовнішнього порядку. Саме тоді почався *наступ* на націоналістичний рух: арешти націоналістів на українських землях, большевицькі й польські «демарші» закордоном. Справою націоналістів, а зокрема Конгресу, почала цікавитися польська поліція, Г.П.У., конзуляти, різні чужі політичні чинники та неприхильні до націоналістів українські політичні групи. Найбільше зацікавлення викликала дата й місце Конгресу. Відбувати Конгрес у той час, — означало б засудити його на повну невдачу.

Не зважаючи на все, Конгрес таки відбувся, хоч і прийшлося вжити певні заходи обережності. Зрозуміло, що це відбилося в дечому некорисно. Передусім треба було зменшити кількість учасників. Крім того деякі делегати, з огляду на зміну поданої дати (з Америки), приїхали по Конгресі, а деякі не змогли зовсім приїхати, бо не одержали віз. Врешті, прийшлося скоротити час нарад. Але всеж уповні вичерпано намічену програму. *Конгрес сповнив своє завдання. Організацію Українських Націоналістів створено. Політичну програму українського націоналізму ухвалено.*

II.

Не треба доводити, що добро Української Нації є основою й метою чинності українського націоналізму. На цьому й побудовано програму українського націоналізму. Чи то шкільна політика, чи міжнародня, чи соціальна, — всі вони стремлять до одної спільної мети: *дати національній ідеї найвідповідніші основи для здійснення її в Самостійній Соборній Національній Українській Державі.*

Саме навіязуючи до цього, Конгрес кермувався кількома практичними засадами.

Перша, що червоною ниткою проходить через усі постанови, — це *надання найширших прерогатив майбутній Українській Державі. Держава матиме останній і рішучий голос у всіх справах. Це торкається не тільки взаємовідносин поміж різними суспільними групами, але також і всіх інших справ, що так чи інакше в'яжуться з інтересами нації.* Досить вказати на господарську діянку, де держава шляхом націоналізації лісових площ, головних галузів промисловости й перевозу та деяких родів торгівлі, як також шляхом контролю, перетворюється в *найвищий* господарсько-суспільний чинник. Це саме бачимо у справах релігії, хоч засадничо й визнано відділення церкви від держави.

Друга засада полягає в тому, що український націоналізм, змагаючи до змін на всіх ділянках життя Української Нації, приймає за вихідну точку сучасний стан і залишає все те, що є корисним для нації. Вистарчить вказати на такі факти по революції 1917. р., як *вивласнення поміщицтва* — переважно чужонаціонального й господарсько підупадаючого — на Сході України, націоналізація промисловости тощо. Безперечно, все це, — в умовах большевицької дійсности, — викривлено й втиснено в ложбище інтернаціоналізму. Всеж воно має в собі багато здорового й корисного для успішного розвитку нації, оскільки будуть введени відповідні корективи в умовах *національної державности. Отже, український націоналізм змагатиме, з одного боку, до зміни теперішнього державно-політичного стану шляхом національної революції, а, з другого*

боку, до зміни внутрішніх господарсько-суспільних умов — шляхом послідовних реформ.

З цим вяжеться також і відрізнення трох етапів у творенні Української Держави: підготовка й відновлення, закріплення та, зрештою, нормальний розвиток. Хоч це, правда, і не цілком виказується в призначених для оголошення резолюціях, всеж цього дотримано в усіх постановках Конгресу.

Ясно, що ця засада продиктована практичними міркуваннями. І військова, і міжнародна, й господарська та всяка інша політика мусить бути відмінною в різні періоди державного будівництва. Найкраще це видно при розгляді питання організації державної влади. Під час національної революції створення й діяльність великих законодавчих органів чи установ самоврядування не тільки були б неможливими, але й некорисними. Разом з тим і диктатура серед нормальних відносин була б неоправданою. Проте під час визвольних змагань національна диктатура в одинокій відповідній формою державної влади, бо перехід влади з рук пролетарської диктатури в руки національної диктатури найменше відібється на організмі нації. Також і перехід від диктатури до нормального державного устрою не може відбутися раптово. Мусить бути певний перехідний стан, коли — при співучасті провідної верстви, що виявить себе у визвольній боротьбі — провадитиметься підготовка нових органів влади.

Поділ на три етапи видно також і в тезах військової та міжнародної політики, що має спочатку маніфестувати українську проблему, як рішачою для розв'язання східно-європейської проблеми, а далі — шляхом належного використання міжнародних взаємовідносин — перейти до здійснення своєї максималістичної програми. В основу цієї останньої покладено народній принцип, що вимагає опанування всіх українських етнографічних земель, і принцип територіалізму, що вимагає здобуття найбільш відборонних природних державних меж, які рівночасно забезпечувалиб Українській Нації господарську самовистарчалність.

Таким чином, програма українського націоналізму є суцільною системою, в якій бачимо одну ідею та різні засоби здійснення її, — залежно від часу й обставин.

III

Потреба єдиної націоналістичної організації була так великою, що, як здавалося, створення її мусілоб наступити навіть без огляду на ту чи іншу політичну платформу й програму діяльності. З другого боку, у не меншій мірі нагнала потреба націоналістичної програми незалежно від того, хто її мав би здійснювати. Однак ці дві справи — відірвані тільки зовнішньо — тісно зв'язані поміж собою, бо програму українського націоналізму в цілому ніхто крім націоналістичної організації не зможе переводити в життя. Організація ж мусить це робити, бо інакше вона тратити рацію існування.

Цілком очевидно є взаємозалежність політичної програми й будови організації. Взяти хочаб питання соборности. Чи зможе його розв'язати якась група, що — поза теоретичним висуненням гасла соборности — у своїй практичній діяльності обмежена до частини української території, за межі якої не тільки не може, але й не хоче вийти, та силою цього

факту заступає місцеві інтереси лише частини Української Нації? Чи гасло самостійности може реалізувати політична група — будь то краєва, що проводить *летальну* політику, будь то еміграційна, що обмежена лише до зовнішньої діяльності? Чи зосереджування сил всередині Української Нації для нового державно-творчого зриву може переводити якась краєва або еміграційна — стара або нова — партія, коли власне партійна криза розбила нашу націю? Чи може об'єднати всі верстви Української Нації якась класова організація, що дбає про інтереси класу, а не нації, як цілокупности всіх суспільних груп?

Отже організація, для якої український національно-державний ідеал не є абстрактним гаслом або прикрасою програми, але метою практичної діяльності, мусить бути передусім *всеукраїнською*. Вона мусить, з одного боку, змагати до поширення себе на всі українські землі та всі терени, де тільки мешкають українці, а з другого боку, вона мусить стреміти до охоплення української національної справи в цілому. А далі, — вона не сміє бути *ані партійною, ані класовою*. У ній мають знайти місце не тільки представники всіх земель, але й члени всіх суспільних груп. *Усіх їх — звідки вони не походять, де вони не перебувають і чим вони не є, має вважати спільна ідея й спільна праця в спільній організації.*

Відокремлюючи себе від усіх партійних і класових угруповань та рішуче протиставляючи себе всім своїм і чужим силам, що активно чи пасивно протирічать українському національно-державному ідеалові, ця організація гуртуватиме елементи творчі та здібні посвятити всі свої сили для виборення кращої майбутности Української Нації. Саме для цього *буде ця організація виховувати молоді покоління*. Залізні карність, рішучість, витривалість і найбільша активність членів — мають бути основою організації, що бере на себе здійснення програми українського націоналізму.

Власне такою мусить бути Організація Українських Націоналістів.

Б. Дніпрянський (Київ).

Революція національна й пролетарська.

Тисячеліття минувшина світу доводить, що великі держави у своїх імперіялістичних змаганнях до підбивання під своє панування різних земель, майже завжди переходять за межі своїх сил і гинуть або всяких внутрішніх чварів, що неминуче виникають з часом у наслідок пригноблення чужих націй і висиску народних мас, або зва тих збройних конфліктів, що з невідхильною конечністю повстають поміж пануючими націями. І справді! Хиба на протязі лише останніх століть не загинували такі могутні держави, як Туреччина, Іспанія, Ягайлонське Королівство та імперії Габсбургів і Романових? Хиба поневолені нації не здобули волю й державність саме у зв'язку з розпадом цих імперіялістичних держав? Хиба ідея національного визволення й національної державности за останні століття не здобула перемогу над імперіялістичними потугами великих держав і не загрожує також і *нині* деяким пануючим націям небезпекою занепаду та виродження?